

ابعاد و استانداردها و الگوهای مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی

واحد بهشهر

فاطمه تقفی^۱ و بهاره اسماعیلی گل افشانی^۲

چکیده

مسئولیت‌پذیری اجتماعی چهارچوبی اخلاقی برای هر فرد یا سازمان است تا با حساسیت در مورد مسائل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و محیط‌زیستی رفتار نماید. تلاش برای انجام مسئولیت اجتماعی به افراد، سازمان‌ها و دولت‌ها کمک می‌نماید تا نقش و تأثیر مثبتی در توسعه پایدار یک جامعه داشته باشند. دانشگاهیان یکی از نهادهای اجتماعی هستند که مسئولیت اجتماعی آن‌ها به توسعه جامعه کمک می‌کند. هدف از انجام این پژوهش بررسی ابعاد و استانداردها و الگوهای مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاهیان است. روش تحقیق بر اساس هدف از نوع تحقیق کاربردی است و بر اساس نحوه گردآوری داده‌ها از نوع روش توصیفی از شاخه پیمایشی محسوب می‌شود. جامعه آماری تحقیق حاضر اساتید دانشگاه و خبرگان در حوزه مسائل اجتماعی هستند که مدرک دکتری دارند و حداقل ۷ سال سابقه تدریس در دانشگاه را دارند و از بین آن‌ها ۱۰ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش AHP فازی بهره گرفته شده است. نتایج نشان داد شاخص‌های تأثیرگذار بر مسئولیت اجتماعی دانشگاهیان را می‌توان در پنج گروه دسته‌بندی نمود که طبق نتایج، مسئولیت‌های اخلاقی و اخلاق‌مداری با وزن ۰/۲۳۲۱ در رتبه اول، مسئولیت‌های زیست‌محیطی با وزن ۰/۲۰۳۷ در رتبه دوم، مسئولیت آموزشی و پژوهشی با وزن ۰/۱۹۹۱ در رتبه سوم، مسئولیت نوع‌دوستانه و بشردوستانه دانشگاهیان با وزن ۰/۱۸۳۲ در رتبه چهارم و مسئولیت‌های قانونی دانشگاه با وزن ۰/۱۸۱۹ در رتبه پنجم قرار گرفتند.

واژگان کلیدی: مسئولیت اجتماعی، دانشگاه، ابعاد، استانداردها، الگوها

^۱ نویسنده مسئول: دانشیار گروه مدیریت صنعتی دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، رایانامه:

fsaghafi@ut.ac.ir

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد گروه مدیریت صنعتی دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران.

مقدمه

مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها به‌عنوان دستورالعملی برای کسب‌وکار اخلاقی طی سال‌های اخیر رشد فزاینده‌ای داشته است. گستره این مفهوم و حرکت آن را می‌توان از تعداد زیاد انتشارات، کنفرانس‌ها و سازمان‌های فعال در این زمینه دریافت (رحیمیان و کاظم‌پور، ۱۳۹۷: ۱۷۶). در سده اخیر دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به‌عنوان یک سازمان در توسعه ملی نقش مهمی داشته‌اند. به همین اندازه مسئولیت اجتماعی دانشگاه در چند دهه اخیر با توجه به رشد تعداد دانشجویان و همگانی شدن آن و بالا رفتن انتظار دانشگاه در قبال جامعه، مورد توجه برنامه‌ریزان آموزشی در کشورهای مختلف قرار گرفته است و نظام آموزش عالی بسیاری از کشورها یکسری از فعالیت‌ها و برنامه‌های شغلی و حرفه‌ای را در اجتماع دانشگاهی گسترش داده‌اند (آتاکان و اکر^۳، ۲۰۱۴: ۸۶). بر اساس مفهوم مسئولیت‌پذیری اجتماعی، از آنجایی که سازمان‌ها نیز مانند اشخاص حقیقی عضوی از اجتماع به شمار می‌روند و مانند سایر اعضای جامعه در برابر محیط پیرامون خود مسئولیت دارند، ضروری است که علاوه بر بهبود عملکرد اقتصادی و اجتماعی خود، ارتقای استانداردهای زندگی اجتماعی افراد جامعه را در دستور کار خود قرار دهند (شفائی و همکاران، ۱۳۹۵: ۷). همچنین سازمان‌ها باید به‌منظور پاسخگویی اجتماعی در مقابل ذینفعان و سایر افراد جامعه، به دغدغه‌های جامعه در خصوص محیط‌زیست، امور اجتماعی و امور بشردوستانه اهمیت دهند و بسته به فرهنگ سازمانی خاص خود، به تدوین سیاست‌های سازمانی مربوط به مسئولیت-پذیری اجتماعی مبادرت ورزند.

بیان مسئله

از آنجاکه سازمان‌ها بر اساس نیازهای اجتماعی ایجاد و به‌عنوان پدیده‌های قدرتمند تأثیرات مثبت و منفی زیادی بر جامعه و نهادها، فعالیت‌ها و فرایندهای آن گذاشته و می‌گذارند، ضروری است که نسبت به این تصمیمات و اقدامات اثرگذار خود بر جامعه مسئولیت‌پذیر باشند و ملاحظات اخلاقی را رعایت کنند (ویگمور و همکاران^۴، ۲۰۲۰: ۱۰۰۳۸۴). سازمان‌ها به‌عنوان حلقه‌های واسط بین فرد و جامعه، از اجزای مهم و بنیادین پیکره اجتماعی بشر امروزی به شمار می‌آیند که به‌منظور بقا و ادامه فعالیت خود به جامعه و مردم آن نیازمند هستند. در همین راستا سازمان‌های پیشرو توجه به تولید محصولات و ارائه خدمات نوین اجتماعی را در رأس فعالیت‌های مربوط به تحقیق و توسعه خود قرار داده‌اند. زمانی تصور بر این بود که مؤسسات صرفاً در برابر سهامداران و کارکنان مسئول هستند اما

³ Atakan & Eker

⁴ Wigmore et al

با افزایش جمعیت، محدودیت منابع و اهمیت یافتن رقابت‌های بین‌المللی، رویکردهای جدیدی در زمینه مدیریت شکل گرفت که مسئولیت‌پذیری اجتماعی را می‌توان جزو نتایج این تحولات برشمرد (شافعی و عزیزی، ۱۳۹۲: ۶). مسئولیت‌پذیری اجتماعی چهارچوبی اخلاقی برای هر فرد یا سازمان است تا با حساسیت در مورد مسائل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و محیط‌زیستی رفتار نماید. تلاش برای انجام مسئولیت اجتماعی به افراد، سازمان‌ها و دولت‌ها کمک می‌نماید تا نقش و تأثیر مثبتی در توسعه پایدار یک جامعه داشته باشند (احمدی و همکاران^۵، ۲۰۱۶: ۱۳۴). وسیع بودن طیف مسئولیت‌پذیری اجتماعی این فرصت را برای علاقه‌مندان فراهم می‌آورد تا بتوانند دغدغه‌های خود را دنبال نمایند. آنچه لازم است وجود بستری مطلوب برای اعمال فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری در همکاری با ذینفعان مختلف است (کبیری و محمدزاده^۶، ۲۰۱۵: ۶۸). ایجاد چنین بستری از طریق آموزش‌های مستقیم و غیرمستقیم مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ترویج فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی امکان‌پذیر است. یکی از تأثیرگذارترین سازمان‌های امروزی در کشورهای درحال توسعه دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی هستند. این نگرش که مسئولیت‌پذیری اجتماعی خاص سازمان‌ها و شرکت‌های صنعتی و تولیدی است، به صورت نگرشی ناقص در مدیریت مطرح شده است (شفائی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۹۲). مطالعات انجام‌شده نشان می‌دهد دانشگاه‌ها به‌مثابه سایر بخش‌های اقتصادی در قبال جامعه مسئول و پاسخگو هستند تا جایی که واژه دانشگاه پاسخگو را برای مؤسسات آموزش عالی مطرح می‌کنند. به‌طور مثال نجاتی و همکاران (۲۰۱۱) در مطالعه خود دریافتند دانشگاه‌ها به‌صورت بسیار گسترده به دنبال توسعه مسئولیت‌پذیری اجتماعی درونی هستند. ویگمور آلوارز و همکاران (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان "مدیریت مسئولیت اجتماعی دانشگاه در دانشکده‌های بازرگانی" دریافتند سطح معینی از تعهد این مؤسسات مربوط به مسئولیت اجتماعی است. همچنین این مؤسسات در مورد دیده‌شدن فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی‌شان نگرانی‌هایی دارند. موقعیت جغرافیایی مؤسسه در سطح ادغام مسئولیت اجتماعی با سیستم مدیریتی تأثیری نداشته است. شفاهی و همکاران (۱۳۹۷) در بررسی مسئولیت اجتماعی در دانشگاه‌ها نیز دریافتند طی دهه اخیر، مفهوم مسئولیت اجتماعی سازمانی به گفتمان غالب و حاکم بر حوزه مدیریت سازمان‌ها تبدیل شده است و سازمان‌های بزرگ و معتبر جهانی، مسئولیت در برابر جامعه و محیط اجتماعی را جزئی از استراتژی سازمانی خود می‌بینند. در این سازمان‌ها مسئولیت اجتماعی با هدف هدایت آن‌ها در راستای کمک به سلامت و رفاه جامعه، به طرق اخلاقی و شفاف، موردتوجه قرار گرفته است. در سال‌های اخیر برخی دانشگاه‌ها نیز به مسئولیت

⁵ Ahmadi et al

⁶ Kabiri & Mohammadzade

اجتماعی به‌عنوان رویکردی برای توسعه پایدار روی آورده‌اند و آن را در بیانیه مأموریت خود گنجانده‌اند. اعتقاد بر این است که دانشگاه‌ها می‌توانند با همکاری سازمان‌های داخلی و بین‌المللی و از طریق توسعه سرمایه‌های انسانی به تأثیر سازنده خود بر جامعه بیفزایند و در غیر این صورت، آینده‌ای نخواهند داشت. رحیمیان و کاظم‌پور (۱۳۹۷) در بررسی مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها دریافتند بیشتر تعاریف مسئولیت اجتماعی در مورد پاسخگویی شرکت‌ها نسبت به جامعه است. از این رو برای پاسخگویی در برابر جامعه نیاز است مباحث نظری مسئولیت‌پذیری اجتماعی، به‌صورت دقیق در عمل هم اجرا شوند. حبیبی و همکاران (۱۳۹۵) نیز در مقاله‌ای با بررسی مؤلفه‌های ارتقای مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی دریافتند پنج بعد اساسی در مدل مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشگاه وجود دارد که عبارت‌اند از: ابعاد بشردوستانه، اقتصادی، قانونی، اخلاقی و فناوری که بعد مسئولیت‌پذیری فناوری برای اولین بار در ابعاد مسئولیت‌پذیری سازمانی اضافه و ۴۶ شاخصه نیز برای آن در نظر گرفته شد که این امر پژوهش را از پژوهش‌های قبلی متمایز کرده است. می‌توان ادعا کرد که این مدل علاوه بر دارا بودن مزایای مدل‌های مرور شده در بخش نظری، دارای بیشترین هماهنگی با شرایط موجود است و در نتیجه، بهینه‌ترین مدل برای بررسی‌های داخلی را فراهم می‌آورد. در حقیقت در سال‌های اخیر واحدهای دانشگاهی، نشان داده‌اند که نمی‌توانند با به کار بردن رویکردها و راهبردهای قدیمی پاسخگوی نیاز ذینفعان و قشرهای مختلف جامعه باشند، به‌عبارت‌دیگر، راهبردهایی که در دهه‌های گذشته تا امروز در آموزش عالی به کار می‌رفت برای برآورده کردن انتظارات اقتصادی، علمی، سیاسی و اجتماعی منحصر به فرد نظام آموزش عالی این عصر مناسب نیست و نیاز است که دانشگاه‌ها به‌سوی به‌کارگیری راهبردهای جدید حرکت کنند لذا دانشگاه‌های بسیاری در سطح جهان به دنبال تجدیدنظر و اصلاح سیاست‌های پیشین خود برای اعمال اصول پایدار در سیاست‌ها و مدیریت خود هستند تا قابلیت‌های ناپایداری را که سال‌ها از طریق آموزش عالی ترویج شده است، منسوخ و راهبردهای جدید جایگزین شوند. همچنین دانشگاه‌ها صرفاً فراهم‌کنندگان خدمات آموزشی و پژوهشی نیستند بلکه شکل‌دهنده هویت افراد مسئولیت‌پذیر نسبت به کشور خود و سایر کشورهای جهان نیز هستند؛ بنابراین، دانشگاه‌ها نقش مهمی را در ایجاد توانایی نسل آینده به‌منظور دستیابی به موفقیت، رویارویی با پدیده جهانی‌شدن و رشد اقتصادی و ساخت آینده‌ای پایدار برای مردم در سراسر جهان ایفا می‌کنند. به همین دلیل در این پژوهش به بررسی ابعاد و استانداردها و الگوهای مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاهیان در ایران پرداخته شده است. با بررسی پژوهش‌های انجام‌شده در داخل و خارج از کشور در زمینه مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها، الگوهای زیر به‌عنوان الگوهای

توضیح‌دهنده‌ی مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها از جمله دانشگاه‌ها بیان شده است. در جدول شماره ۱ مهم‌ترین الگوهای موجود در حوزه مسئولیت اجتماعی خلاصه شده‌اند.
جدول ۱. خلاصه الگوهای مسئولیت اجتماعی

منبع	ابعاد / شاخص‌ها	مدل
Sethi (1975)	تعهد اجتماعی مسئولیت اجتماعی پاسخگویی اجتماعی	مدل ست
Carooll (1979)	اقتصادی قانونی اخلاقی نوع دوستی	کارول
Carooll & Swartz (2003)	اقتصادی (به دست آوردن سود) قانونی (هماهنگی با قوانین) اخلاقی (اخلاق) بشردوستانه (شهروند خوب)	مدل هرمی اسوارتز و کارول
Nikos Avlonas (2004)	شاخص عملکردی شاخص ادراکی	مدل EFQM
Ackerman & Boerder (2005)	آموزش یادگیری تعهد سازمانی	مدل آکرمن و بوئردر
Johan Meehan, Karon Meehan, Adam Richards (2006)	تعهد اخلاقی و اجتماعی ارتباط با همکاران در شبکه ارزش سازگاری رفتار در طول زمان جهت ایجاد اعتماد	3C -SR
Dr. P. Katsoulakos & Prof. y Katsoulakos (2006)	رقابت‌پذیری شرکت حاکمیت شرکت مسئولیت اجتماعی شرکت پایداری شرکت	4CSR
Dr. P. Katsoulakos & Prof. y Katsoulakos (2006)	بعد اقتصادی بعد زیست‌محیطی بعد اجتماعی	مدل Dow Jones
Pavel Castka & Michaela. A & Balzarava (2007)	اصول عمومی حاکمیت شرکتی حقوق بشر اقدامات و فعالیت‌های کاری محیط‌زیست اقدامات و فعالیت‌های مبتنی بر عدالت مشارکت و توسعه اجتماع موضوعات مرتبط با مشتریان	مدل ISO 26000
Arash Shahin &	اجتماع	مدل

Mohamed Zairi (2007)	گروه‌های زیست‌محیطی کارکنان مشتریان سرمایه‌گذاران تأمین‌کنندگان	Stakeholder
Edwin Mirfazli (2008)	مسئولیت اجتماعی شرکت مسئولیت محیطی شرکت مسئولیت مالی شرکت	مدل Tripple Bottom Line
Geve (2008)	عوامل اقتصادی در دایره مرکزی عوامل قانونی در لایه بعداز آن عوامل اخلاقی در لایه بعدی عوامل بشردوستانه در لایه بیرونی و انتهایی	مدل دوایر متحدالمركز
Deenis Yao Dzansi & Marius Pretorius (2009)	پایین نگاه‌داشتن هزینه عملیاتی افزایش سطح وفاداری مشتری بهبود نگرش کارکنان بهره‌وری بیشتر کارکنان	مدل دنیز
Wayne Visser (2010)	مسئولیت اخلاقی / پایداری زیست‌محیطی مسئولیت اجتماعی / پایداری اجتماعی مسئولیت کار کارکنان / پایداری انسانی مسئولیت مالی / پایداری اقتصادی	مدل DNA
Rujirutana mandhachitara & Yawalak Poolthong (2011)	حمایت از اجتماع روابط کارکنان مرتبط با کالا و خدمات حمایت زیست‌محیطی	مدل انتظارات از CSR
Mulyadi. M. S & Anwar. Y (2012)	کارکنان زمین سود	نردبان عملکرد CSR
Jogchul Park, Hangoon Lee, Chankon Kim (2012)	ابعاد مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها اعتماد مصرف‌کننده تأثیر اعتماد مصرف‌کننده بر شهرت سازمان اقدامات CSR	مدل جوچچول پارک و همکاران
Vazquez et al (2014)	تأثیرات آموزشی تأثیرات شناختی تأثیرات سازمانی تأثیرات اجتماعی	مدل تأثیرگذاری کسب‌وکار
Visser (2014)	خلق ارزش حاکمیت خوب مشارکت اجتماعی دست‌کاری محیطی	مدل دی.ان.ای مسئولیت‌پذیری اجتماعی و پایداری شرکتی ۲/۰
شافعی و احمدی (۱۳۹۲)	هسته اول: ترمیم	مدل مولکولی

	<p>هسته دوم: پیشگیری</p> <p>هسته سوم: گسترش</p> <p>هسته چهارم: یکپارچگی</p> <p>هسته پنجم: احیا</p> <p>هسته ششم: خوشه‌بندی</p> <p>هسته هفتم: ارزش‌گذاری</p>	
شافعی و احمدی (۱۳۹۳)	<p>رنگ قرمز، حوزه اقتصادی</p> <p>رنگ نارنجی، سرمایه ارتباطی</p> <p>رنگ زرد، فرهنگ‌سازمانی</p> <p>رنگ سبز، کیفیت زیست‌محیطی و اجتماعی</p> <p>رنگ آبی، سرمایه انسانی و اجتماعات کاری</p> <p>رنگ نیلی، سرمایه فکری</p> <p>رنگ بنفش، ارتباطات</p>	مدل مقیاس رنگین‌کمان

معمولاً مفهوم مسئولیت‌پذیری اجتماعی را در ابعاد خرد و کلان تعریف می‌کنند. در سطح خرد، سازمان‌ها باید خود را نسبت به جامعه پاسخگوتر نمایند و در سطح کلان که اشاره به دولت دارد. دولت را ملزم به تدوین اهداف و برنامه‌های اجتماعی در سطح کشوری می‌نماید. لذا روند تکامل یا بلوغ مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها که در حال حاضر در کشورهای مختلف و در سازمان‌های مختلف در حال استفاده شدن هست، در شکل‌گیری و تعیین اهداف و برنامه‌های اجتماعی کشورها نقش مهمی دارد. در ادامه به سیر تکاملی یا بلوغ مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها از جمله دانشگاه‌ها اشاره می‌شود.

جدول ۲. مراحل بلوغ مسئولیت‌پذیری اجتماعی در سازمان‌ها (آراس و کراودر، ۲۰۰۹)

ویژگی برجسته	فعالیت‌های مربوطه	مثال
به نمایش گذاشتن	طراحی مجدد گزارش‌دهی مربوط به مسئولیت اجتماعی	تغییر زبان و بخش‌بندی به‌منظور انعکاس زبان مسئولیت‌پذیری اجتماعی
مهار هزینه	مهندسی مجدد فرآیندهای کسب‌وکار	برنامه‌های کارایی انرژی
درگیری ذی‌نفعان	توسعه کارت امتیازی متوازن	نظرسنجی در مورد رضایت‌مندی
سنجش و گزارش‌دهی	پیشرفت مناسب اقدامات	گزارش‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی
پایداری	تعریف پایداری: فرآیند مهندسی مجدد	گزارش پایداری
شفافیت	افشاسازی و نگرانی نسبت به زنجیره تأمین	اجرای حقوق بشر
پاسخگویی	پیگیربندی مجدد زنجیره تأمین	تغییر ارزش‌های کشوری

با توجه به مدل‌ها و ابعاد مسئولیت اجتماعی سازمانی دانشگاه‌ها که به بخشی از آن‌ها اشاره شده است، ابعاد و شاخص‌هایی که در مسئولیت اجتماعی دانشگاه کاربرد دارند و در بین مقالات مشترک هستند، شناسایی شد و سپس با بهره‌گیری از نظر اساتید دانشگاه در پنج گروه دسته‌بندی شدند. این شاخص‌ها شامل مسئولیت‌های آموزشی و پژوهشی، مسئولیت‌های قانونی دانشگاه، مسئولیت‌های اخلاقی و اخلاق‌مدار، مسئولیت‌های زیست‌محیطی و محیط دوستدارانه دانشگاه و مسئولیت‌های نوع‌دوستی و بشردوستانه می‌باشند. با توجه به شاخص‌های ذکرشده، پرسش‌های تحقیق به صورت زیر تعریف می‌شود.

پرسش اصلی: عوامل مؤثر در مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها کدام هستند؟

پرسش‌های فرعی

(۱) عوامل مربوط به مسئولیت آموزشی و پژوهشی در مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه‌ها کدام‌اند؟

(۲) عوامل مربوط به مسئولیت‌های قانونی در مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها کدام‌اند؟

(۳) عوامل مربوط به مسئولیت اخلاقی در مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها کدام‌اند؟

(۴) عوامل مربوط به مسئولیت زیست‌محیطی در مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها کدام‌اند؟

(۵) عوامل مربوط به مسئولیت نوع‌دوستی و بشردوستانه در مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها کدام‌اند؟

روش‌شناسی

این پژوهش از نوع توصیفی _ پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش حاضر ۱۵ نفر از اساتید دانشگاه آزاد اسلامی واحد بهشهر و خبرگان در حوزه مسائل اجتماعی هستند که مدرک تحصیلی دکتری (PhD) و حداقل ۷ سال سابقه تدریس در دانشگاه را دارند و از بین آن‌ها ۱۰ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. جهت جمع‌آوری اطلاعات موردنیاز این پژوهش از مطالعات کتابخانه‌ای و پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش AHP فازی بهره گرفته شده است.

نتایج

پس از تکمیل پرسش‌نامه‌ها توسط خبرگان، ابتدا متغیرهای کلامی موجود در پرسش‌نامه‌ها به اعداد فازی تبدیل شدند. در مرحله بعد، جدول زوج مرتبی فازی مربوط به شاخص‌ها تنظیم گردید که اعداد موجود در هر یک از خانه‌های این جدول میانگین اعداد فازی به دست آمده از تبدیل متغیرهای کلامی پرسش‌نامه‌ها می‌باشند.

جدول ۳. جدول زوج مرتبی فازی شاخص‌های مؤثر بر مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها

میانگین وزنی	قانونی	زیست‌محیطی	نوع دوستی	اخلاقی	آموزشی و پژوهشی	مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها
0.235	0.853	1.870	0.801	1.707	1	آموزشی و پژوهشی
0.219	2.53	1.274	0.873	1	0.585	اخلاقی
0.216	1.189	1.091	1	1.147	1.252	نوع دوستی
0.174	1.562	1	0.917	0.786	0.535	زیست‌محیطی
0.155	1	0.64	0.841	0.395	1.175	قانونی

حال با استفاده از روش EA نسبت بزرگی شاخص‌ها نسبت به هم محاسبه شده است و بر اساس آن نیز وزن غیر بهنجار (w') و اوزان بهنجار (w) هر شاخص به دست آمده است که نحوه انجام محاسبات در جداول شماره ۴ و ۵ نشان داده شده است. نتایج حاصل از محاسبه‌ی وزن معیارهای انتخاب پوشش در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴. نحوه محاسبه وزن نرمالایز شاخص‌های مؤثر بر مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها

							L	M	U
S1	4.000	5.000	6.000	0.033	0.040	0.045	0.131	0.199	0.273
S2	4.667	5.500	7.000	0.033	0.040	0.045	0.153	0.219	0.318
S3	5.000	5.000	5.000	0.033	0.040	0.045	0.164	0.199	0.227
S4	4.167	5.000	6.500	0.033	0.040	0.045	0.137	0.199	0.295
S5	4.167	4.667	6.000	0.033	0.040	0.045	0.137	0.185	0.273

جدول ۵. ادامه‌ی محاسبه‌ی وزن نرمالایز شاخص‌های مؤثر بر مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها

S1>=S2	0.8577	S2>=S1	1.0000	S3>=S1	1.0000	S4>=S1	1.0000	S5>=S1	0.9145
S1>=S3	1.0000	S2>=S3	1.0000	S3>=S2	0.7889	S4>=S2	0.8776	S5>=S2	0.7833
S1>=S4	1.0000	S2>=S4	1.0000	S3>=S4	1.0000	S4>=S3	1.0000	S5>=S3	0.8915
S1>=S5	1.0000	S2>=S5	1.0000	S3>=S5	1.0000	S4>=S5	1.0000	S5>=S4	0.9113

جدول ۶. وزن نرمالایز شده‌ی شاخص‌های مؤثر بر مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها

مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها	وزن نرمالایز شده
آموزشی و پژوهشی	0.1991
اخلاقی	0.2321
نوع‌دوستانه	0.1832
زیست‌محیطی	0.2037
قانونی	0.1819

همچنین جهت بررسی پایایی پرسش‌نامه زوج‌مرتب‌ی از شاخصی به نام نرخ ناسازگاری استفاده می‌گردد. اگر نرخ ناسازگاری برای هر کدام از جداول زوج‌مرتب‌ی فازی کمتر از ۰/۱ باشد، می‌توان گفت که پرسش‌نامه پایا است (مؤمنی، ۱۳۹۱). بدین منظور اعداد فازی جداول زوج‌مرتب‌ی فازی را دیفازی کرده و به محاسبه نرخ ناسازگاری می‌پردازیم.

$$\begin{bmatrix} 1.0000 & 1.7067 & 0.7993 & 1.8700 & 0.8510 \\ 0.5859 & 1.0000 & 0.8717 & 1.2734 & 2.5300 \\ 1.2511 & 1.1472 & 1.0000 & 1.0905 & 1.1892 \\ 0.5348 & 0.7853 & 0.9170 & 1.0000 & 1.5620 \\ 1.1751 & 0.3953 & 0.8409 & 0.6402 & 1.0000 \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} 0.235 \\ 0.219 \\ 0.216 \\ 0.174 \\ 0.155 \end{bmatrix}$$

$$= \begin{bmatrix} 1.239 \\ 1.159 \\ 1.136 \\ 0.912 \\ 0.811 \end{bmatrix} \div \begin{bmatrix} 0.235 \\ 0.219 \\ 0.216 \\ 0.174 \\ 0.155 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 5.266 \\ 5.291 \\ 5.255 \\ 5.246 \\ 5.229 \end{bmatrix}$$

$$\lambda_{\max} = \frac{\sum xi}{n} = \frac{26.289}{5} = 5.257$$

$$II = \frac{\lambda_{\max} - 5}{4} = \frac{5.257 - 5}{4} = 0.0644$$

$$IR = \frac{II}{IRI} = \frac{0.0644}{1.12} = 0.0575 < 0.10$$

با توجه به این که مقدار نرخ ناسازگاری کم‌تر از ۰٫۱ است، ماتریس مذکور سازگار است. در این قسمت اعداد قطعی به اعداد فازی تبدیل می‌شوند که نتیجه آن در جدول شماره ۵ آمده است.

نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تبیین و شناسایی عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها انجام شده است. طبق نتایج به دست آمده هر پنج دسته عوامل شناسایی شده جزء عوامل مؤثر بر مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها بودند. همچنین بین آن‌ها مسئولیت اخلاقی با وزن ۰/۲۳۲۱ در رتبه اول، مسئولیت‌های زیست‌محیطی با وزن ۰/۲۰۳۷ در رتبه دوم، مسئولیت آموزش و پژوهش با وزن ۰/۱۹۹۱ در رتبه سوم، مسئولیت نوع‌دوستانه با وزن ۰/۱۸۳۲ در رتبه چهارم و مسئولیت‌های قانونی دانشگاه با وزن ۰/۱۸۱۹ در رتبه پنجم قرار گرفتند. لذا بر اساس الگوهای ذکر شده در پژوهش و نتایج به دست آمده در راستای مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها می‌توان بیان کرد دانشگاه‌ها از جمله تأثیرگذارترین سازمان‌های اجتماعی در جامعه هستند که در توسعه و گسترش هنجارهای اجتماعی سهم بسزایی دارند. هنجارهای موجود در جامعه زمانی درک و پذیرفته خواهند شد که از جانب نهادی دانش‌محور مورد عنایت قرار گیرد و به واسطه عملکرد آن نهاد مشروعیت یابد. از مهم‌ترین هنجارهای عصر جدید توجه ویژه سازمان‌ها به نقش پاسخگویی آن‌ها است. این مزیت در فرهنگ سازمان‌ها به عنوان یک اصل نهادینه شده است. تفاوت اصلی مسئولیت‌پذیری دانشگاه با شرکت‌های دیگر در اهمیت کلیدی مسئولیت اجتماعی در خصوص دانشگاه‌ها است. بدین دلیل که دانشگاه‌ها مرکز دانش و فعالیت خلاق هستند و در توسعه علمی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جامعه نقش کلیدی دارند. به خصوص اینکه دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی دانش کسب‌شده، علم، پژوهش، فعالیت‌های نوآورانه و هنرمندانه را حفظ می‌کنند و توسعه می‌دهند و در بحث‌های اجتماعی و اخلاقی جامعه نقش مهمی دارند. علاوه بر این، نهادهای آموزشی نقش ویژه‌ای در توسعه جامعه دارند و خدمات مربوط به انتقال دانش به افراد، سازمان‌های عمومی و خصوصی و جامعه را به طور کلی فراهم می‌کنند. ابعاد و شاخص‌های شناسایی شده در این پژوهش، یک مدل جامع در حوزه مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌هاست که همه ابعاد مسئولیت اجتماعی مراکز آموزشی را در بر گرفته است و دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی می‌توانند از آن‌ها جهت توسعه برنامه‌های مربوط به مسئولیت اجتماعی خود بهره ببرند. همچنین این نتیجه با نتایج پژوهش‌های (آقایی و کاظم‌پور، ۲۰۱۶) و (نجاتی و همکاران، ۲۰۱۱) همسو است. نجاتی و همکاران (۲۰۱۱) در مطالعه خود دریافتند دانشگاه‌ها به صورت بسیار گسترده به دنبال توسعه مسئولیت‌پذیری اجتماعی درونی هستند. آقایی و کاظم‌پور (۲۰۱۶) نیز دریافتند

مسئولیت‌پذیری اجتماعی روشی مؤثر برای حفظ ارتباطات میان واحد تجاری و ذینفعان است و اجرای مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌تواند مزایای پنهان و آشکار زیادی را به صورت مستقیم و غیرمستقیم برای جامعه و واحد تجاری به همراه داشته باشد.

منابع

۱. رحیمیان، نظام‌الدین و کاظم‌پور، مرتضی (۱۳۹۷). مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها: مفاهیم، ابعاد، نظریه‌ها و مروری بر مدل‌های آن. نشریه پژوهش حسابداری. ۸ (۴). صص ۱۵۲-۱۷۵.
۲. شافعی، رضا و عزیزی، نعمت‌الله (۱۳۹۲). مطالعه وضعیت مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمانی در دانشگاه‌ها در مراکز آموزش عالی غرب کشور (طراحی یک الگوی ارزیابی). فصلنامه رفتار سازمانی. سال اول. شماره دوم. صص ۵-۲۲.
۳. شفائی یامچلو، طاهره؛ ابیلی، خدایار و فرامرزقراملکی، احد (۱۳۹۷). مسئولیت اجتماعی در دانشگاه‌ها (مطالعه موردی: دانشگاه تهران). نشریه برگ و فرهنگ. شماره ۲۵. صص ۱۹۰-۲۰۲.
۴. شفائی یامچلو، طاهره؛ ابیلی، خدایار و فرامرزقراملکی، احد (۱۳۹۵). مطالعه شناخت وضعیت موجود مسئولیت اجتماعی دانشگاه مبتنی بر الگوی والایس بر اساس دیدگاه اعضای هیئت‌علمی دانشگاه. فصلنامه علمی پژوهشی آموزش عالی ایران. ۸ (۴). صص ۷۹-۱۰۲.
۵. طبرسا، غلامعلی؛ رضائیان، علی؛ آذر، عادل و علیخانی، حمید (۱۳۹۰). تبیین و طراحی مدل رسالت مسئولیت اجتماعی. مطالعات مدیریت راهبردی. ۸. صص ۸۳-۱۰۲.
۶. مصورزاده، مریم (۱۳۹۵). مسئولیت اجتماعی سازمان و ضرورت توجه به آن. کنفرانس بین‌المللی مدیریت و حسابداری. تهران.
7. Ahmadi Kohanali. R & Abasnezhad. T & Zendebody. M. (2015). Comparative Evaluation of Models of Corporate Social Responsibility (CSR). First international conference and second national conference on modern research in the humanities
8. Aras. G & Crowther. D. (2009). Global Perspectives on Corporate Governance and CSR. Ashgate Publishing, Ltd. 2008.
9. Aghaei. M. A & Kazempour. M. (2016). The effect of corporate social responsibility and product diversification on performance evaluation. Iranian Journal of Value and behavioral accounting. Vol 1. No. 1. pp 99-122.

10. Atakan, Serap, M. G & Eker, Tutku. (2014). Corporate Identity of a Socially Responsible University: A case from the Turkish Higher Education Sector. *Jornal of Business Ethics*, Vol 76, No 1. pp 55-68.
11. Carroll. A. B. (1979). A Three - Dimensional Conceptual Model of Corporate Social Performance. *Academy of Management Review*. Vol 4. Pp 496-505.
12. Geva. A. (2008). Three Models of Corporate Social Responsibility: Interrelationships between Theory, Research, and Practice. *Business and Society Review*. Vol. 113. Pp 1-41.
13. Kabiri. H & Mohammadzade salteh. H. (2015). The relationship between social responsibility and financial reporting quality of listed companies in Tehran Stock Exchange from the perspective of financial experts Woman. *Woman and Family Studies*. No. 24. pp 67-83.
14. Nejati. M & Shafaei. A & Salamzadeh. Y & Daraei. M (2011). Corporate social responsibility and universities: A study of top 10 world. universities' website. *African Journal of Business Management*,. (2) 5. Pp 440- 447.
15. Vazquez. J. L et al. (2013). Corporate Social Responsibility and Higher Education: Uruguay University Students' perceptions. *Economics & Sociology*. Vol 6. No 2. pp 145-157.
16. Visser. W (2014). *The Age of Responsibility: CSR 2.0 and the New DNA of Business*. John Wiley & Sons Ltd.
17. Wigmore Alvarez, A & Ruiz Lozano, M & Fernandez Fernandez, j, L (2020). Management of University Social Responsibility in business schools. An exploratory study. *The International Journal of Management Education*. 18. 100382 -100397.